Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 30 april 2016

‘Het beste uit jezelf halen’

Pagina 8 & 9

Inhoud

Voorpagina 1

Inhoud 2

Uitgelicht 3

Poltiewoordvoerder Imro Zwerwer 4 & 5

Literatuur 6 & 7

Dwarslaesie-congres 8 & 9

Beroep onder de loep 10

Eten & drinken 11

Javaans huwelijk in Suriname 12 & 13

Recht 14

Puzzels 15

Bestemming Curaçao 16

Foto van de week.

Tot haar verbazing zag ik Heddy Bootsma-Benschop dat een van haar tayerbladplanten een bloem heeft. "Ik heb nooit eerder geweten dat deze groenteplant ook bloeit." De bloem is bijna 15 centimeter lang.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com.

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

CORRECTIE Ari Manse

VORMGEVING Wendela Ataliede
Oscar Vanegas

Voorpaginafoto: Ken Wong

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
Monique Casimiri
Charles Chang
Derk Cools
Ko van Geemert
Brede Kristensen
Judice Ledeboer
Suhendra T. Leon
May Voges
Miriam de Windt
Ken Wong

Thuis.

Zwembadleed

Monique Casimiri

Zwemmen is nooit een grote passie geweest van mij. Wel in het water zijn. Ik vind niets lekkerder dan in het water dobberen, beetje op mijn rug liggen, zon op mijn gezicht. Of nog net kunnen staan en af en toe even mijn hoofd onder water. Heerlijk. Maar geen baantjes trekken langs de kust. Op Curaçao vind ik het een prettig gevoel als ik de bodem nog onder mij kan voelen. Daarom is duiken waarschijnlijk ook nog steeds geen hobby van mij. In Nederland heb ik welgeteld één keer in de zee gezwommen. Pootje baden een keer of drie, maar nadat ik moest constateren dat mijn tenen niet meer zichtbaar waren als ik tot mijn enkels in het water stond, was de lol er al gauw vanaf voor mij. Die ene keer dat ik wel kopje onder ging had meer te maken met mijn zoon, toen nog heel jong, die echt de zee in wilde. Ik liet mij niet kennen en heb de zee getrotseerd.

Echt helemaal onder water was meer iets voor het zwembad. We gingen regelmatig met Antilliaanse vrienden op vrijdagavond naar het zwembad in de buurt. Een binnenbad. Een subtropisch zwemparadijs werd het genoemd. Tropisch warm was het binnen wel, totdat we omgekleed in bikini voor de waterrand stonden. Zo warm was het ineens niet meer. En het water was ook niet zo warm. Er stond wel maximaal 30 graden, maar ik denk dat ze die max nooit gehaald hebben. Ik gok dat het water zo'n graad of 25 was. En als de omgevingstemperatuur dan 30 graden of meer is, dan voelt dat water ijskoud aan. Je moet er even doorheen werd mij geleerd. Het liefst in één keer, dus neem maar een goede duik was het advies. Via het trapje, voetje voor voetje begaf ik mij dan in dat water. Voor mij geen duik. Met mijn ogen dicht tegen het chloorwater dat prikt in mijn ogen bewoog ik wat heen en weer. Ik bleef dan wel op mijn plek, maar warm kreeg ik het er niet van. Dat kon maar op één manier ontdekte ik. Bewegen. Veel bewegen en lang bewegen. Dus in dat zwembad heb ik geleerd baantjes te trekken, zoals dat zo mooi heet in het Nederlands. Van de ene kant van het bad naar de andere kant van het bad. Niet omdat het zo gezond is, maar omdat het voor mij een overlevingsmoment was. In beweging blijven en warm worden, of langzaam veranderen in een ijsblokje. Het samen zwemmen verloor al gauw zijn charme, maar het samen in de jacuzzi zitten op vrijdagavond in het subtropisch zwemparadijs daarentegen was aangenaam vertoeven. Bijkomstig nadeel van de zwembaden in Nederland is de ranzigheid ervan. Je ogen kun je niet openhouden vanwege het chloorwater en dat is maar goed ook. Met een duikbrilletje kun je veel zien onder water en wat daar allemaal drijft is niet te beschrijven. Vlokkerige slijmslierten, haren in alle kleuren en lengtes, plukjes van iets onsamenhangends geel en dat is maar een kleine opsomming. Door in beweging te blijven houd ik mijzelf voor dat ik alle viezigheid voor mij uit duw, door de bubbels in de jacuzzi houd ik mij voor dat de viezigheid bij mijn buurman neerdaalt. En elke keer neem ik mij weer voor om naast de Noordzee, ook het zwembad maar te mijden. Nu nog even wachten tot zoonlief ook over zijn zwembadpassie is.

Uitgelicht.

Expositie Woman

In Casa Moderna aan de Madurostraat 60 opende vorige week donderdag de tentoonstelling Woman van Arnold Bakker, Pablo Diaz, Garrick Marchena, Ashley Mauricia, Pito Polo en Omar Sling.

Foto's: **Ken Wong**

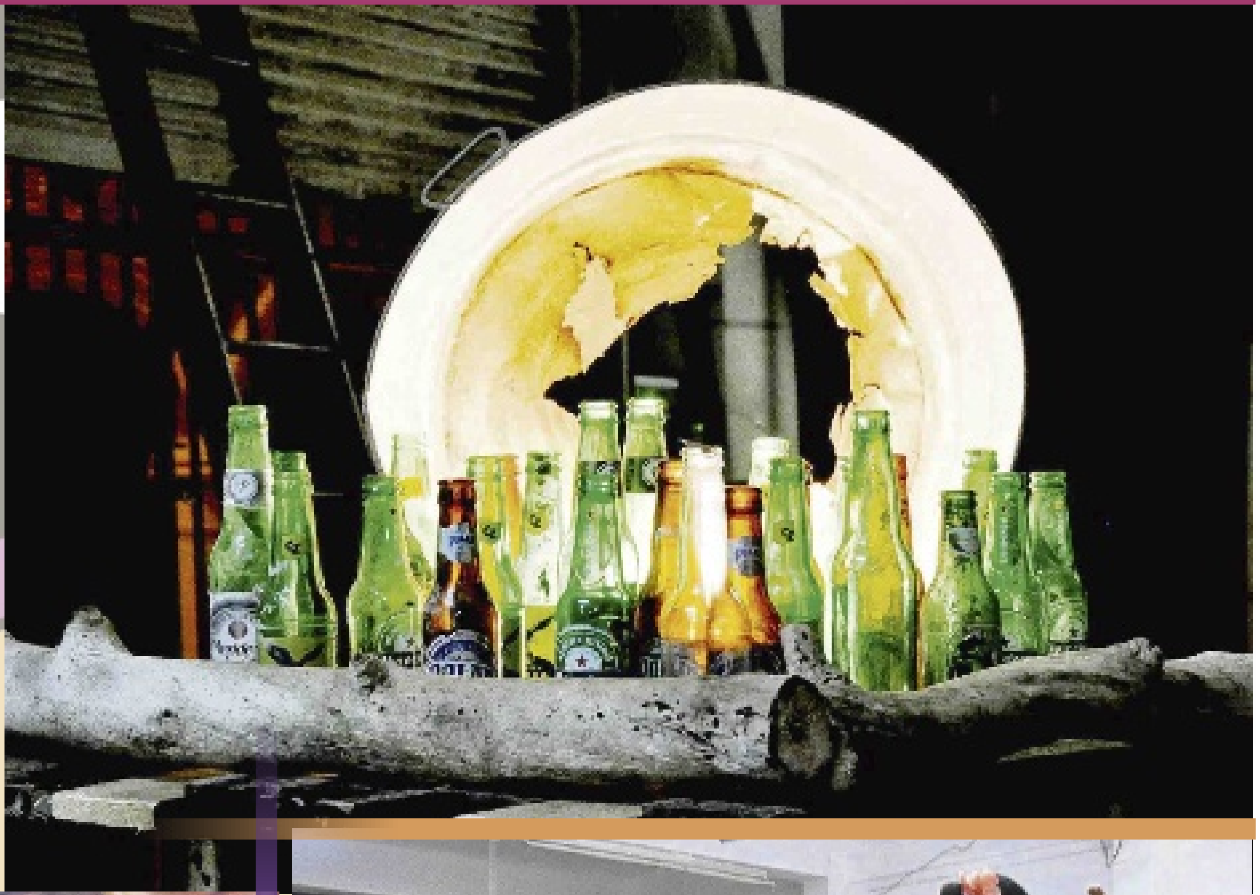

Politiewoordvoerder: meer roeping dan beroep

Niemand die het nieuws een beetje volgt, kan om politiewoordvoerder Imro Zwerwer heen. Zijn officiële functie is 'waarnemend hoofd Bureau Communicatie en Preventie'. Hoe is hij daar zo terechtgekomen? En wat doet een politiewoordvoerder zoal? We gingen bij hem op bezoek op kantoor. Het kostte wat moeite om een afspraak te maken, want Zwerwer is een druk bezet man. En dat terwijl hij eigenlijk helemaal niet bij de politie wilde.

Tekst: **Ko van Geemert** Foto: **Ken Wong**

"Als klein jongetje was ik bang voor de politie, ik wilde dus zeker geen politieagent worden. Bij toeval kwam ik ermee in contact op de St. Jozef mavo. Daar kwamen twee politieagenten langs om over hun werk te vertellen. Ongeveer tegelijkertijd las ik een verhaal van een Amerikaan over wat het politiewerk allemaal inhield. Dat vond ik interessant.

Ik ben toen in 1989 naar de opleidingsschool gegaan. Tussen 1991 en 1996 heb ik als agent gewerkt op verschillende wijkbureaus. Ik schreef zo nu en dan voor een intern blad. Een van die stukken was de korpschef opgevallen en hij vroeg me te solliciteren bij het Bureau Communicatie.
In 1996 werd ik daar aangenomen, en heb een aantal opleidingen gevolgd op het gebied van communicatie en management. Het gevolg van de wens om meer blauw op straat te hebben was dat ik na een paar jaar toch weer op een wijkbureau ben gaan werken.

In 2003 kwam ik voor de tweede keer hier terecht, als bedrijfsjournalist. Vervolgens werd ik chef van de Meldkamer. In 2014 ging ik voor de derde keer bij het Bureau Communicatie en Preventie werken, als waarnemend hoofd Communicatie. In totaal zijn er zo'n twaalf mensen werkzaam bij dit bureau.

Plaats delict

De dag begint voor mij altijd vroeg. Nadat ik mijn zoontje naar school heb gebracht (Zwerwer is getrouwd en heeft een dochter van negentien en een zoon van twaalf, red.) ga ik hier naar kantoor aan de Winston Churchillweg, daar ben ik dan om kwart over zeven. Ik woon niet ver, in Sunset Heights, een kwartiertje rijden. Het is anders als ik via de Meldkamer een ernstige melding heb gekregen, dan ga ik direct daar naartoe, bij calamiteiten ga ik altijd naar de plaats delict.
In de ochtend controleer ik de persberichten, beantwoord ik vragen en de vele, vele mails die ik dagelijks krijg. Op maandagochtend is er altijd een briefing met het personeel, daar worden de werkzaamheden verdeeld. De woordvoering doen we met een aantal mensen, ik ben niet de enige.
Wat die woordvoering betreft: met de korpschef hebben we afgesproken, en dat is me ook altijd tijdens mijn opleiding voorgehouden, dat we de pers nooit leugens verkondigen. De dag dat ik gedwongen zou worden om onwaarheden te vertellen, zal ook mijn laatste dag als woordvoerder zijn.

Als het belang van het onderzoek niet toestaat om op dat moment het achterste van je tong te laten zien, dan vraag ik de pers om even af te wachten in het belang van het onderzoek. Maar niemand mag in mij of de politieorganisatie het vertrouwen opzeggen vanwege leugens.
Politiek speelt daarbij geen rol, ik ben niet afhankelijk van de politiek om mijn werk te doen. Ik ben loyaal aan het bevoegd gezag en dat is iets heel anders dan dansen naar de pijpen van de politiek. Ik moet mijn werk naar eer en geweten kunnen doen.

Ik kan mij wel voorstellen dat je over een feit om verscheidene redenen niet als woordvoerder moet optreden. Stel dat het om een familieverband gaat of persoonlijke belangen. Om de objectiviteit te waarborgen en vanwege ethische redenen is het dan op zijn plaats om iemand anders naar voren te schuiven.

Tijd om te lunchen heb ik eigenlijk nooit. Van de vijf werkdagen ben ik hoogstens twee dagen in de gelegenheid ergens even iets te gaan eten. De rest van de dagen ben ik ook tussen de middag achter mijn bureau te vinden.
Er wordt heel wat vergaderd. We hebben bijvoorbeeld op vrijdagmiddag altijd vergadering met alle wijkchefs. Er zijn in Willemstad vijf wijkbureaus, in totaal werken er circa 800 mensen, onder wie zo'n 200 vrouwen.

Werk en privé gescheiden

Verder zijn er natuurlijk de nodige perscontacten. Vroeger werden er veel meer persconferenties gehouden dan tegenwoordig. Er moet echt iets te vertellen zijn. Een beroving of schietpartij met dodelijke afloop, een ernstig verkeersongeluk of gewelddadige inbraak. We houden die bijeenkomsten in het Papiaments, ook de persberichten worden in het Papiaments opgesteld. De Nederlandstalige media zorgen zelf voor een vertaling. Ik heb gelukkig een heel goed contact met de pers. Daar maken de journalisten ook veelvuldig gebruik van. En ik zorg ervoor dat iedereen van mij dezelfde informatie kan krijgen. Maar bevriend ben ik niet met ze, ik houd het werk wat dat betreft gescheiden van mijn privéleven.

Zo eens in de anderhalve maand komen de collega-woordvoerders bijeen, van de kustwacht, het Openbaar Ministerie enzovoort, de zogenoemde justitiële keten.

Het gebeurt regelmatig dat ik 's avonds weer terug naar het werk ga. Dan vertrek ik om een uurtje of vijf naar huis om wat te eten en me op te frissen en rond half zeven ga ik dan weer naar kantoor, tot een uur of tien, half elf. Het voordeel is dat het er dan rustiger is dan overdag. Ik kan me dan beter concentreren op bijvoorbeeld het schrijven van brieven of op zaken die ik van belang vind te verbeteren, zoals de interne communicatie.
Het gaat beter dan enkele jaren terug, maar ik ben nog bezig uit te zoeken welke manier de beste is, welk medium het beste is, om iedereen binnen afzienbare tijd met vers nieuws te benaderen. We zijn wel op weg.

Website voor burgers

Op korte termijn zal het politiekorps kunnen beschikken over een app voor het personeel. We hebben ook wel intranet, maar daarmee bereik je de politie die acht uur of meer per dag op straat doorbrengt, niet zo snel. En de burger moet ook digitaal met de politie in contact kunnen komen, binnenkort lanceren wij dan ook onze website.
In ons werk wordt ook preventie steeds belangrijker, dus bijvoorbeeld: hoe kunnen we er voor zorgen dat mensen hun huis beter beveiligen of geen kostbare spullen in hun auto laten liggen?

Nacht

Het gebeurt wel dat ik 's nachts opgeroepen word, ik moet 24 uur bereikbaar zijn. Van acht uur 's ochtends tot tien uur 's avonds is dat via kantoor, maar daarbuiten kan ik ook gebeld worden. De media gaan altijd door.

Weekeinde

Ik heb een erg drukke baan die ik heel leuk en interessant vind. Het is eigenlijk meer een roeping dan een beroep.
Uiteraard zijn er bepaalde situaties waarmee ik het helemaal niet eens ben, maar die liggen niet zozeer aan de organisatie maar aan bepaalde mensen. En bij de politie heet die misschien Jan en bij een ander bedrijf Henk, alleen de naam verandert.
Het werk is de laatste jaren wel anders geworden. In positieve zin door technische ontwikkelingen, door een groter wordend besef dat de gemeenschap sámen met de politie moet strijden tegen de criminaliteit en doordat men mondiger is geworden, waardoor wij ons optreden continu kunnen bijstellen en verbeteren.
Negatieve zaken zijn er natuurlijk ook: agressieve films en spelletjes die van invloed zijn op jongeren; slechte financiële situaties en moeilijke sociale omstandigheden waarin veel gezinnen verkeren; gebrek aan voldoende deskundigen en inrichtingen, waardoor sommige problemen niet echt opgelost kunnen worden.
En ik bespeur meer ontwikkelingen die me zorgen baren. Zo zien de criminelen in toenemende mate kans te infiltreren in alle maatschappelijke geledingen. Dat is een gevaarlijke tendens.

Er zitten zeker ook minder prettige kanten aan mijn werk. Zo ging ik laatst aan het einde van het weekeinde samen met mijn gezin uit eten. Vooral de kinderen waren erg enthousiast omdat ze mij die hele week bijna niet gezien hadden. We gingen een restaurant binnen en bestelden wat. Net op het moment dat de ober het eten aan tafel kwam serveren, werd ik door de Meldkamer gebeld in verband met een zware aanrijding met drie slachtoffers die het niet hadden overleefd. Ik moest mijn gezin achterlaten en mij meteen naar de plaats des onheils begeven.

Daar staan ook leuke momenten tegenover. Bijvoorbeeld als je kleine kinderen tegenkomt die tegen hun ouders zeggen terwijl ze naar jou wijzen: Daar is die meneer! De meneer die op onze tv verschijnt!
Meestal kom ik ze tegen als ik niet in uniform ben. In eerste instantie blijven ze naar me staren. Na een tijdje hebben ze door dat ik van de politie ben. Natuurlijk weten ze niets van het begrip woordvoering, daar zijn ze uiteraard veel te klein voor. Maar ze weten wel dat ik op hun tv thuis verschijn. Leuke en spontane reacties van die kleuters!
Met het imago van de politie is het wisselend gesteld. Die is voor een groot deel afhankelijk van de goede of nare ervaring die iemand met de politie heeft gehad. Er zijn ook bepaalde media die vrijwel uitsluitend slechte dingen over de politie melden. Hierdoor worden hun luisteraars of lezers ook negatief beïnvloed. Ook de social media leveren daaraan een bijdrage.

Er zijn veel goede dingen die door de politie gedaan worden, maar deze zijn helaas geen nieuws. Maar concluderend: het grootste gedeelte van de gemeenschap heeft toch vertrouwen in de politie en is over het algemeen blij met ons werk."

Een mooie reden om wat

Een krantenlezer wil informatie, geen poëzie. Maar soms snakt ook hij/zij naar iets anders, bijvoorbeeld een hangmat of een visstoeltje, een tuin met schaduw van een tamarinde, een glimlach of een liefkozing. Poëzie biedt dit allemaal and nog veel meer.

Tekst: **Derk Cools** Foto: **Shutterstock**

Een gedicht is als een motorfiets. Je trapt hem aan en de motor werkt of niet. Zo is het met een gedicht. Het verschil: aantrappen is geen kunst, het lezen van een gedicht wel. Wanneer de motor draait, werkt de motorfiets. De vraag is wanneer een gedicht werkt. Daarover is al veel geschreven door poëziekenners.
Om te beginnen worden er veel gedichten gemaakt, te veel durf ik wel te zeggen omdat mensen denken dat dichten over emoties gaat en die hebben we allemaal. We zijn daarom allen dichters, zo wordt gedacht. Dat is een misverstand. Een kwalijk misverstand, want daardoor keren zich ook weer veel (andere) mensen af van poëzie; zij willen niet horen bij de softies, die nog niet met goed fatsoen een motorfiets aan de praat weten te krijgen – laat staan een gedicht.
Wat doet een gedicht als het werkt? Zeker, om bij de beeldspraak te blijven, het is een machientje of beter nog, het heeft een mechaniek met een bedacht ontwerp dat beantwoordt aan het doel: te weten een mechaniek te zijn. Het moet werken, functioneren, 'lopen' totdat de motor wordt afgezet ofwel het gedicht is uitgelezen. Lees maar van de Vlaamse dichter Roland Jooris uit 'De Deur':

Ik plaats een deur in
Dit gedicht en open ze
Meteen, daar springt de
ochtend naar binnen de
lucht zingt niet meer, maar is
gewoon helder, de fluitketel
zingt in de keuken dan
maar...

Hier gebeurt van alles. Het gedicht doet iets, zet een beeld of gebeurtenis in werking. Het is zelf een ding om mee aan de gang te gaan, te spelen, uit elkaar te halen, weer in elkaar te zetten. Je weegt het op de hand, houdt het aan het oor, ruikt eraan zoals je met veel dingen doet die je niet kent of waarvoor je misschien schrik hebt. Misschien wel zoals een kat speelt met een muis, die met voorzichtige tikjes van zijn poot verkent hoe het beestje zich gedraagt er tegelijk voor zorgend dat het niet ontsnapt. De muis als ding, de lezer als kat – met de voorzichtigheid van William Carlos Williams' 'Cat', oh zo voorzichtig, een hinkstap bijna:

As the cat
climbed over
the top of
the jam closet
first the right
forefoot
carefully
then the hind
stepped down
into the pit of
the empty
flowerpot

Een gedicht is een mechaniek, een ding, maar ook gezang. Slamdichters en rappers zijn de laatste tijd nogal populair dankzij hun vaak onnavolgbare woordenrazernij, hun register van ongeremd spreken. Ze breken het podium af en soms ook de wereld erbij. Ze staan in de traditie van de oude troubadours, de zangers uit de Middeleeuwen, die van stad naar stad trokken. De voordracht van slamdichters is als het zingen van een lied met

alle passie van een woordkunstenaar en lichaamstaal van een danser. Een gedicht is niet zomaar spreken in het openbaar, het is zingen uit volle overtuiging of zoals Leo Vroman zegt:

Tegen het spreken is gezang
Dat niets beduidt van groot belang

Wie luistert naar een gedicht, hoort behalve het ritme ook de klank. Vaak zit de klank in het ritme, maar ook de herhaling (refrein of anderszins) zorgt voor muziek zoals:

/Midden op de weg lag een steen / lag een steen midden op de weg /lag een steen /midden op de weg lag een steen / etc,

– in een gedicht van de Braziliaan Drummond de Andrade, later op muziek gezet door Francisco Mignone. In een gedicht kan een steen zingen. Een gedicht ruist uit zichzelf of klingelt als de bekende Chinese porseleinballetjes – telkens opnieuw en anders, maar toch weer hetzelfde. Poëzie wordt ook wel muziek met woorden genoemd. De dichter heeft niets anders dan de taal, zijn grondstof voor het gedicht. Daarmee zal hij het moeten doen – soms tot zijn spijt. Muziek kan niet zonder stilte, een gedicht evenmin. Stilte is de voering van een vers, de regels, de strofen, de witte bladspiegel. Soms hoor je in die stilte het papier kraken onder het eigen geroezemoes van de woorden, die uit de tekst willen kruipen en een andere plaats zoeken, terwijl je zit te lezen. Maak je echter als lezer te veel lawaai, roep je steeds 'ik begrijp er niets van' dan kruipt het gedicht terug in zijn woorden, wil het niet meer ruisen. Het gedicht merkt eenvoudig dat je iets anders zit te doen, met je zelf bezig bent, stoeit met emoties of het gedicht in een hoekje probeert weg te stoppen. Volg het advies van De Andrade:

dring geruisloos door in het rijk der woorden
daar bevinden zich de gedichten die wachten geschreven te worden

Wat een gedicht ook heel goed kan, is je mores leren – je de waarheid zeggen. Mores zijn oorspronkelijk ongeschreven regels en dat betekent voor een gedicht dat je moet letten op de regels wit en op welke plek de regels afbreken. Ritme en stilte zijn de pages van de mores, die de lezer waarschuwen dat, zoals Nijhof zegt 'er staat niet wat er staat'. Als je het wit niet leest en de stilte niet hoort, denk je al gauw dat je weet wat er staat en dat is een vergissing, zegt hij. De lezer die zijn armen in de lucht steekt, alsof hij verdrinkt, helpt Vroman: het gaat om gezang dat niets beduidt.

In zijn lezenswaardige boekje, 'de Dichter is een Koe' voert Hugo Brems een gedicht op van een onbekende Canadese dichter:

De kikker
Wat een prachtige vogel is de kikker
Als hij staat zit hij bijna
Als hij springt vliegt hij bijna
Hij heeft nauwelijks enig verstand
Hij heeft nauwelijks een staart ook
Als hij zit, zit hij op wat hij niet heeft
Bijna.

Wat doet deze dichter? Hij neemt de 'biologische' kikker, die de lezer uit de werkelijkheid kent, nogal hardhandig af en begint opnieuw, maakt er een vogel van, maar wel een bijzondere. Hij geeft de lezer onverwacht een duwtje en lacht hem uit. Al drie eeuwen geleden heeft de Japanse haikudichter Bashō laten horen dat zijn kikker geluid maakt door een sprong in de oude vijver.

Old pond
A frog leaps in
Water's sound

Het gedicht is een capsule van taal met een eigen binnenwereld. Het verwijst niet naar de werkelijkheid maar naar binnen, naar zichzelf. In de cocon ontspint zich een gedicht, dat daarbuiten niet bestaat. Daarom schrijven dichters vaak over de kunst van het dichten, het geheim van het spinnen in het donker. Of anders gezegd, ze slepen iets uit de werkelijkheid mee naar hun hol, waar het eigenlijke werk begint. Daar is geen plaats voor emoties alleen voor taal, die overigens wel kan ontroeren. Dichten is geen spel, zegt Ter Balkt, ook geen kinderspel. Dichters nemen de woorden hun geijkte betekenis af, maken er een nieuw uitspansel mee dat niet lijkt op de werkelijkheid – alleen in schijn. Sommige dichters gaan hierin heel ver en maken zogenoemde hermetische (gesloten) poëzie, bijna ondoordringbare gedichten, die veel kennis vergen van het poëtisch heelal. Ze schikken bestaande woorden in een nieuw arrangement, ze componeren muziek.
Hans Faverey is een sprekend voorbeeld, kijk zelf naar deze willekeurig gekozen regels:

vaker een gedicht te lezen

De zomer is oud geworden
Met de schaduw van zijn vis
en het brandend wiel daarginds
op de heuvel is opgehouden
met branden. Boven de rotsen
cirkelt een roofvogel
en nadert
…

De dichter ontfutselt jouw (eigen) taal om te laten zien hoe vooringenomen je als lezer bent, voorgeprogrammeerd voor mijn part. Met taal is meer mogelijk dan je denkt, zegt de dichter en doet zijn best om zo dicht mogelijk bij de lezer te komen zoals Erik Spinoy in zijn gedicht over
Ontzielde lichamen
Het woord gaat dood
En geeft dan licht
Zoals de schubben van de vis
Pas glimmen
Als hij op het droge is
…

Er moet iets wezenlijks in het gedicht gebeuren, zoals ook om je heen plaatsvindt, maar vaak onopgemerkt blijft, tenzij er licht op valt en in dit geval de vis die het water verwisselt voor het droge. Beeld, spiegelbeeld, omkering, het zijn favoriete ingredienten van een gedicht. Ze bevorderen de lenigheid van geest, die we ook in het leven van alledag en bij het oplossen van problemen maar al te goed gebruiken kunnen. Een mooie reden om wat vaker een gedicht te lezen.
Het kan ook anders, wilder, uitdagender misschien. Lees de eerste strofe van het telkens weer verrassende, lange gedicht van de Braziliaanse dichter João Cabral de Melo Neto (in vertaling van Arie Pos):
De hond zonder veren
De stad wordt doorsneden door de rivier
Zoals een straat
Wordt doorsneden door een hond
Een vrucht
Door een zwaard.
Je leest het goed:
die rivier
was als een hond zonder veren
En die rivier ontsluit zich nimmer voor de vissen. En het wordt nog bonter:
een hond zonder veren
is als een boom zonder stem
is als een vogel
met zijn wortels in de lucht
is als iets
waaraan wordt geknaagd
tot wat het niet heeft
Zie de verwantschap met de eerdergenoemde kikker van de Canadese dichter.
En verderop:
die rivier
is in herinnering
als een levende hond
in een huiskamer
Als een levende hond
in een broekzak
Als een levende hond
onder de lakens
onder het hemd
de huid.

Wat de dichter doet is de dingen met elkaar laten praten, een gesprek laten voeren onder elkaar, een communicatie openen, die zichzelf in beweging zet: de rivier, de vrucht, de hond, de veren, de vissen, de boom, de broekzak, het hemd, de huid en nog veel meer dat in het niet-geciteerde deel van het gedicht voorkomt zoals slijk, amfibieën et cetera.
De Melo Neto isoleert de dingen, de woorden en combineert ze zo dat een 'ongehoorde' conversatie ontstaat los van de werkelijkheid. De dichter verdwijnt achter het gesprek der dingen in de nieuwe wereld.
Dit gedicht kun je eindeloos opnieuw lezen doordat de conversatie bijna ongeloofwaardig authentiek is. De dingen kennen elkaar beter en anders dan wij weten of vermoeden.

Ter afsluiting keer ik terug naar de kikker. Dit keer naar de vijfde afdeling van het gedicht 'echografie' van Annemarie Estor. Het demonstreert hoe de dichter trillingen uit de werkelijkheid opvangt, registreert en verbeeldt tot een gedicht. Het gedicht gaat vergezeld van tekeningen op een echoscherm:
Echografie
V (afdeling)
Elektronen op het scherm, kometenregen
Ultrasoon portret van kikkergod
Die zwijgt en paart
en drillen maakt
En onverschillig niet meer omkijkt
naar het slijm
Die kikkergod
Ben jij in alle tijd
En in elke, elke mogelijkheid.

Letra

Bocas LitFest
Overal worden dit jaar festiviteiten georganiseerd rond de sterfdag van twee roemruchte en uitermate invloedrijke auteurs, Miguel de Cervantes en William Shakespeare. Beiden stierven min of meer op dezelfde dag, rond 23 april 1616.

Het Bocas LitFest in Trinidad besteedt alle aandacht aan beide auteurs. Er worden twee films over Cervantes vertoond en besproken: El Caballero Don Quixote van Manuel Gutiérrez Aragón en Lost in La Mancha van Keith Fulton en Louis Pepe. Veel schrijvers uit het Caribisch gebied zullen vertellen hoe één of beide auteurs van invloed op hun ontwikkeling is of is geweest
Of ze exact op dezelfde dag zijn overleden is de vraag. In Engeland hield men zich aan de oude Romeinse Juliaanse kalender, terwijl Spanje was overgegaan op de verbeterde versie ervan, de Gregoriaanse kalender. Shakespeare was in zijn tijd redelijk beroemd en niet onbemiddeld. Cervantes had moeite de touwtjes aan elkaar te knopen. Van zijn schrijverschap kon hij niet leven. Shakespeare schreef toneelwerken waarvan de meeste tot op de dag van vandaag worden opgevoerd. Cervantes werd vooral bekend om 'Don Quichot, of 'het verhaal van de ingenieuze heer Don Quichot van La Mancha', een boek dat model is gaan staan voor de romancultuur van Europa. De Noorse Boekclub in Oslo hield in 2002 een enquête onder een groot aantal internationale auteurs over de vraag welke schrijver de grootste invloed op hun schrijverschap had geoefend. Daaruit kwam naar voren: Don Quichot. Wat hebben Shakespeare en Cervantes met elkaar gemeen? Beiden zijn gefascineerd door de spanning tussen werkelijkheid en verbeelding. Beiden genieten ervan de onzin van de menselijke pretentie, met alle eruit voortvloeiende misère en tragiek, bloot te leggen. Hun werk is bepaald niet van ironie en ambiguïteit gespeend. Vandaar dat de interpretatie ervan tot in lengte van menselijke dagen een uitdaging zal blijven.

Veel inspirerende sprekers op Caribisch dwarslaesiecongres

Dwarslaesie begrijpen en het leven daarna. Dat is het thema van het Caribbean Spinal Cord Injury Congress 2016 dat op 13, 14 en 15 mei plaatsvindt op Curaçao. Het congres is georganiseerd door Fundashon Alton Paas en het Revalidatie Centrum Curaçao. Er zijn vele sprekers uit binnen- en buitenland en er zal gesproken worden over de ontwikkelingen op het gebied van dwarslaesies en het leven daarna met de nadruk op nazorg, die een levenslang commitment is. De Ñapa sprak met drie sprekers op het congres: Maritza Becher, advocaat, Ayal Zahavi, revalidatie-arts bij de SGR-Groep en het Sehos en Yoyceline Lovert, die een dwarslaesie heeft. Meer informatie over het congres is te vinden op website fundashonaltonpaas.org/congress2016

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto's: **Ken Wong**

'De beperkingen minimaliseren en participatie optimaliseren'

Ayal Zahavi, revalidatie-arts

Ayal Zahavi is revalidatie-arts bij het Revalidatie Centrum Curaçao en in het Sehos. Hij begeleidt mensen met beperkingen in het functioneren ten gevolge van een aandoening of ongeluk.

Het doel van revalidatie is om mensen die afhankelijk zijn geworden door hun beperkingen zelfstandiger te maken zodat zij zich zo veel mogelijk zelf kunnen redden. Een belangrijk streven is om de patiënten zo veel mogelijk zelfredzaam en zelfstandig te kunnen laten zijn.
Zahavi is geboren en getogen op Curaçao en na zijn studie en specialisatie in Groningen en de Verenigde Staten keerde hij terug naar het eiland om als revalidatie-arts te werken. Als revalidatie-arts is hij degene die de prognose bij de patiënt met een traumatische dwarslaesie stelt.
Een dwarslaesie is letsel van het ruggenmerg en afhankelijk van de plek waar het letsel is, heeft de patiënt een verlamming van de benen of van de armen en benen.
Als de prognose is gesteld kan er een zorgplan worden opgesteld. "Een prognose doen is moeilijk. Je moet alle informatie geven die je tot je beschikking hebt. Je weet het echter nooit 100 procent. Je hebt een idee. Daarom moet je heel voorzichtig zijn met de prognose want de patiënt is heel kwetsbaar. Toch kun je een redelijke prognose stellen tot een jaar", aldus de arts.
De meeste dwarslaesies ontstaan door ongelukken, vooral auto-ongevallen, en schotwonden.
De wijze waarop een patiënt revalideert is afhankelijk van het letsel en de draagkracht van de familie. Ook de woonomgeving speelt een rol, want dikwijls zijn er beperkte mogelijkheden voor de dwarslaesie-patiënt wat betreft wonen.
Er wordt dan ook gewerkt met een multidisciplinair team dat uit diverse specialisten bestaat.
Een dwarslaesie betekent niet alleen een verlamming maar er ontstaan door de dwarslaesie ook problemen met bijvoorbeeld organen.
Afhankelijk van het probleem dat zich voordoet wordt de gewenste therapeut ingeschakeld. "In het begin is er alleen maar een levensreddende behandeling. Als er stabilisatie komt komen wij als revalidatie-arts erbij. Wij kijken dan of de patiënt opgenomen blijft of naar huis kan. In het zorgplan worden de doelen vermeld, welke therapeuten er nodig zijn, welke medische problematiek er aangepakt moet worden en welke voorzieningen er nodig zijn, medisch en in de woning."
Als een dwarslaesie-patiënt naar huis gaat wordt de sociale integratie van de patiënt belangrijk. Kan hij of zij weer gaan studeren of werken? Kan de patiënt naar buiten? De stad in? Op bezoek bij familie of vrienden? Zahavi: "De meesten passen zich aan aan de situatie en leren met hun beperkingen te leven. Wij moeten er dus voor zorgen om de beperkingen te minimaliseren en de participatie te optimaliseren voor de patiënt." Zahavi spreekt over het begeleiden van de dwarslaesie-patiënt vanuit medische hoek.

'Als geciviliseerd land moet je goede sociale wetgeving hebben'

Maritza Becher, advocaat

"Mensen met een lichamelijke en/of mentale beperking zijn altijd kinderen van de rekening", zegt advocaat Maritza Becher. "Als geciviliseerd land moet je goede sociale wetgeving hebben voor alle groepen in de samenleving."

Becher is geboren en getogen op Curaçao, was jarenlang zakenvrouw en ging na een paar jaar rechten studeren toen haar kinderen uit huis waren. Nu is ze advocaat, parttime docent op de UDC en zit ze in het bestuur van de Antilliaanse Juristen Vereniging en van de Consumenten Bond. Tijdens het congres spreekt zij over de Algemene Verzekering Bijzondere Ziektekosten (Lei di Labizjan). Dit is een volksverzekering die in hoofdlijnen de verzekerden aanspraak geeft op behandeling, verpleging en verzorging in een verpleeghuis en van ziekten van zeer langdurige aard of van blijvende ziekten of gebreken.

In de Landsverordening is opgenomen dat een fonds zal worden gevormd ter dekking van de te verzekeren kosten. Het fonds zal onder andere worden gevormd door het heffen van premie. Premieplichtig is dus iedereen, zowel in- als niet-ingezetenen, die een inkomen genieten en aan loonbelasting zijn onderworpen. Na gesprekken te hebben gevoerd met verschillende belanghebbenden vraagt Becher zich af hoe ver deze wet gaat. Volgens haar ging die wet tot 2013 heel ver. Er was een fonds voor de AVBZ-verzekerden (uitvoeringsorgaan was het BZV), maar na 2013 is het fonds overgeheveld naar de SVB, die het uitvoeringsorgaan werd. Nu de basisverzekering er is, valt niet alles meer onder de AVBZ en dat betekent dat mensen met een chronische ziekte ernstig worden benadeeld.
Becher deed haar eigen onderzoek en constateerde een grote ontevredenheid onder verzekerden, want volgens hen kan niet worden voldaan aan hun behoeften. "Vooral mensen die nog thuis wonen komen erg tekort. Ze kunnen de instrumenten en middelen die ze nodig hebben in verband met hun ziekte niet gauw genoeg krijgen of ze krijgen zeer verouderde instrumenten die eigenlijk niet meer voldoen, hoewel dit volgens de SVB niet helemaal klopt. Een dwarslaesie vergt langdurige specialistische zorg en begeleiding, die als schakels aan elkaar passen. Er zijn veel negatieve gevolgen als er in de schakels van verzorging iets ontbreekt." Volgens Becher is de gehele doelstelling van de AVBZ veranderd en het is tijd dat deze wordt geëvalueerd.

'Wat ik met mijn verlamdheid doe, heb ik zelf in de hand'

Yoyceline Lovert, ervaringsdeskundige

Het leven van Yoyceline Lovert veranderde van de ene dag op de andere. Eigenlijk van de ene seconde op de andere, want Lovert werd geraakt door een zwerfkogel tijdens een schietpartij.

Ze was 23 jaar, moeder van een zoon van vier en in de bloei van haar leven. Ze wilde zich permanent op Curaçao vestigen (haar vader is van Curaçao en haar moeder komt uit Colombia) en was in Colombia om de laatste administratieve zaken te regelen. Ze had de school voor toerisme gedaan en wilde een baan in het toerisme op Curaçao zoeken. Hoe anders verliep haar leven.
Lovert zit in een rolstoel. Al zeventien jaar. Ze is vanaf haar middel verlamd. Met een glimlach op haar gezicht spreekt ze over haar ongeluk en de jaren daarna en hoe ze haar leven weer op de rit wist te krijgen. Ze heeft haar doel in haar leven gevonden, zegt ze. "Ik ben in leven gebleven en dat betekent dat ik hier een doel heb."

"Ik wil mensen motiveren om verder te leven na een ongeluk"

Na het ongeluk was Lovert er ernstig aan toe. Ze lag in coma en toen ze bijkwam realiseerde ze zich dat ze niet kon lopen. Ze kan nog steeds boos worden op de wijze waarop haar verteld werd dat ze nooit meer kon lopen. "Ik was helemaal alleen toe de arts het me vertelde. Hij zei gewoon: 'je kan nooit meer lopen' en dat was het. Toen de arts wegliep riep ik hem na: 'je bent God niet, je hebt niet het laatste woord'." Ze was heel zwak en balanceerde tussen leven en dood. En toen zei ze tegen zichzelf: het maakt me niet uit dat ik straks in een rolstoel zit, maar ik vraag mijn leven om mijn kind te kunnen onderhouden. "Het feit dat ik moeder ben was de motor om verder te kunnen."
Ze wist dat ze niet meer kon lopen, maar dat was niet het grootste ding wat haar bezig hield. Het ging om haar leven. Prioriteit was om in leven te blijven. Ze had een zoontje thuis en ze was zijn moeder. Ze wilde er voor hem zijn. In de eerste maanden kreeg ze veel complicaties en vocht ze voor haar leven. Ze kreeg korte tijd begeleiding van een psycholoog, maar ze vond zichzelf sterk genoeg om het zonder psychologische hulp te doen want ze had hulp van haar familie, vooral van haar moeder. De eerste zes maanden waren heel moeilijk. En toen ze na zes maanden naar huis kon werd ze echt met de werkelijkheid geconfronteerd. "Het huis was niet aangepast en mijn werkelijkheid was dat ik in een rolstoel zat."
Gelukkig voelde ze zich fysiek sterker worden en toen vroeg ze zich af: wat ga ik nu doen? Wat ga ik doen met het plan van mijn leven? Het grootste plan in haar leven was om naar Curaçao te komen om in het toerisme te gaan werken, maar dat ging niet meer. Ze kreeg het uiteindelijk voor elkaar om op Curaçao te komen wonen en bij Kranchi ontmoette ze Soraida Martina, die zag dat Lovert heel zelfstandig vanuit haar rolstoel haar zaken aan het regelen was. Martina, die zelf ook in een rolstoel zit, is voorzitter van de Handicaps Rights Foundation en vroeg Lovert of ze bij de stichting wilde komen werken als vrijwilliger. Dat heeft Lovert enkele jaren gedaan totdat ze haar eigen organisatie oprichtte, 'Un opportunidat mas', genoemd naar de titel van een boek dat ze in 2005 heeft geschreven over haar leven.
Vanuit die organisatie helpt ze mensen die hetzelfde hebben meegemaakt als zij en motiveert ze ze om de draad weer op te pakken, om te leren accepteren en om verder te leven. Dat doet ze tot op de dag van vandaag nog steeds. Via de kerk en mond-tot-mond-reclame komen mensen naar haar toe. Ze geeft hen informatie over allerlei zaken en spirituele ondersteuning. "Ik heb de werkelijkheid geaccepteerd", vertelt ze. "Ik heb gevochten en ik heb nooit ontkend dat ik verlamd ben." Het geloof in God heeft haar geholpen. "Het leven is meer dan lopen."
Omdat ze in leven is gebleven ziet ze het als haar plicht om iets aan de samenleving terug te geven. "Ik wil mensen motiveren om verder te leven na een ongeluk en dat een verandering niet negatief is. Een verandering kan het begin zijn van iets nieuws. Het is een mogelijkheid om het beste uit jezelf te halen. Ik zie mijn ongeluk als een mogelijkheid. Maar hoewel het heel veel pijn doet, veranderde ik die pijn in mijn voordeel en ook in het voordeel voor anderen. Ik kan er niets aan doen dat ik zo ben, verlamd aan mijn benen, maar wat ik ermee doe heb ik wel zelf in de hand."

Contact: unoportunidatmas@yahoo.com

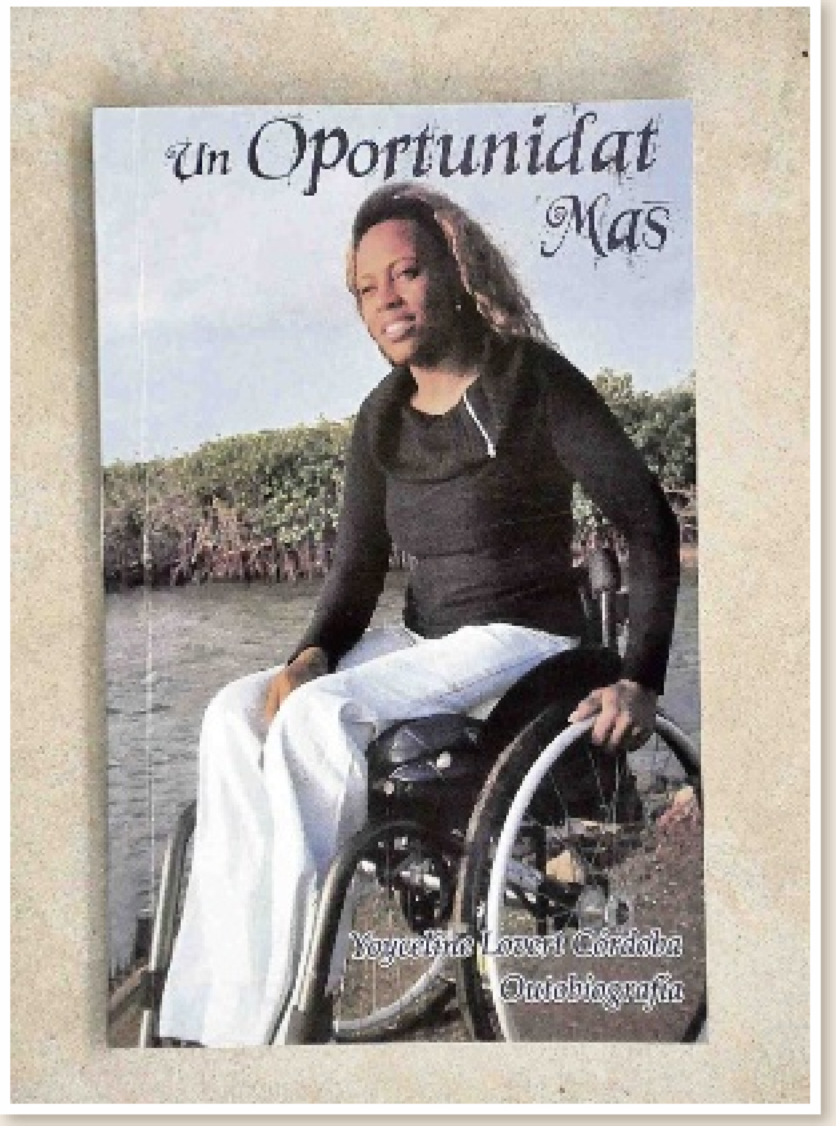

Beroep onder de loep.

'Te weinig uren in een dag'

Op de lagere school deed ze ooit een beroepentestje en daar kwam uit dat ze boswachter zou worden. Dat vond ze heel lachwekkend. Nu werkt Sabine Berendse als park manager voor het Christoffelpark, Shete Boka en het Savonet Museum en weet ze alles over de zeeschildpadden die op en rond Curaçao leven. Ze vindt dat ze veel geluk heeft gehad dat ze van wat ze leuk vindt haar werk heeft kunnen maken: zich bezighouden met alles wat met behoud van de natuur te maken heeft.

Tekst: **Judice Ledeboer**

Wat houdt je werk in?

"Het werk is heel veelzijdig. Ik stuur de park rangers aan, organiseer activiteiten in het park en regel de financiële zaken. We hebben een team park rangers die vooral het uitvoerende werk doen. Zij zorgen ervoor dat de paden open blijven, dat de autoroutes begaanbaar blijven, dat de wegwijzers onderhouden worden en ze helpen mensen die in het park problemen hebben. Het financiële heeft vooral te maken met de ticketverkoop en subsidieaanvragen. We hebben op het moment twintig vaste medewerkers, inclusief de parttimers en junior rangers die ik ook begeleid. De junior rangers komen één keer per week en volgen een training. En ik ben betrokken bij het project Sea Turtle Conservation Curaçao, een onderdeel van de Carmabi Foundation. Drie keer per week monitoren we de zeeschildpadden hier op Curaçao. Daar ben ik heel actief bij betrokken. We tellen de schildpadden, kijken of ze gezond zijn en meten ze op om te kijken hoe ze groeien. Het is interessant om de resultaten wereldwijd te vergelijken. We brengen ook het migratiepatroon in kaart en welke populatie hier is en welke op Bonaire. Ik loop echter niet de hele dag in het park naar bloemen te kijken. Er is veel te doen in de parken. Ik kan van tevoren nooit zeggen hoe de dag zal zijn."

Hoe lang doe je dit werk al?

"Ik werk nu iets meer dan drie jaar bij Carmabi als park manager."

Wat vind je het leukste aan je werk?

"Het leukste aan het werk vind ik de afwisseling. We zien zulke gave dingen. Soms zie ik hier bij het landhuis ineens een hertje lopen. We hebben hier ook zo veel mooie vogels. Ik vind het ook leuk om aan kennisoverdracht te doen. Ik geef de junior park rangers ook Nederlandse les. En door mijn werk kom ik in aanraking met verschillende nationaliteiten. Zo zit ik in Peru op een wereldseminar over schildpadden waar ik met de toponderzoekers op het gebied van schildpadden zit en zo ben ik bezig met de bouw van toiletten bij Shete Boka. Ik ben continu bezig om op allerlei niveaus te werken. Als je in de natuur werkt kom je veel in aanraking met mensen die ook aandacht hebben voor de natuur hebben. Dat is 'hoop' voor de wereld."

Wat vind je het minst leuke?

"Het minst leuk/moeilijkst vind ik dat er altijd te weinig uren in een dag lijken te zitten. Er zijn zo veel leuke en belangrijke dingen in mijn werk, maar ik moet keuzes maken en daardoor krijgen niet alle aspecten van mijn werk altijd de aandacht die ze verdienen. Eigenlijk zouden we meer mensen moeten hebben om alles uit te voeren zoals we echt zouden willen."

Wat was je geweest als je dit werk niet had gedaan?

"Voordat ik bij Carmabi begon heb ik na mijn periode bij Uniek Curaçao uiteenlopende dingen gedaan. Ik werkte ook als operationeel manager bij een verzekeringsbedrijf. Ik denk niet dat ik dat nog steeds zou doen als ik deze baan niet had gekregen. Wellicht dat ik dan toch meer in de richting van mijn studie zou zijn gegaan. Ik heb organisatiepsychologie gestudeerd met een minor milieuwetenschappen en ik heb een hbo-opleiding vrijetijdskunde gedaan. Al die studies komen nu samen in het werk dat ik doe."

Food for thought.

Bladgroente, altijd een goed idee

'Never a dull moment' met bladgroente. Om de smaak zeker niet, omdat u er heel veel verschillende gerechten mee kunt klaarmaken. Maar spannend zijn ook de hoge voedingswaarde en anti-oxidanten die u uw lichaam geeft door het regelmatig eten van bladgroente.

Tekst: **Miriam de Windt**

Dagoeblad is een eetbare waterplant. Deze kan ook groeien in vochtige grond. Andere namen zijn Chinese waterspinazie of moerasspinazie. Voornamelijk bekend en veel gegeten in Zuid-Oost Azië, Zuid-China en Vietnam. Wij kennen dagoeblad hier als Surinaams.

Dagoeblad is heel makkelijk te planten en groeit snel waardoor u ook snel verse bladgroente het hele jaar door kunt oogsten. Het kan makkelijk in potten worden geplant. U dient alleen te ervoor zorgen dat de grond goed vochtig blijft.
U kunt dagoeblad herkennen aan de holle stengels. Het blad en de stengel zijn eetbaar. Dagoeblad heeft een vrij neutrale smaak. Meest geliefde bereidingswijze is wokken met wat kruiden om er meer smaak aan te geven. Maar u kunt het ook rauw eten, het liefst neemt u dan de jonge bladeren en stengels.
Dagoeblad is rijk aan kalk, ijzer, voedingsvezels, vitamines A, B en C.

Veelzijdig

Veelzijdigheid is een kenmerk van bladgroenten. U kunt bladgroenten op vele manieren klaarmaken en veel gerechten ermee creëren.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
C 520-6932

Het zijn absoluut geen saaie groenten. Zo ook dagoeblad. Een ander belangrijk kenmerk van bladgroenten is de hoge voedingswaarde. Niet alleen leveren ze de meest bekende vitamines en mineralen, zoals hierboven geschreven voor dagoeblad, maar ook vitamines B11 en K en mineralen als mangaan, magnesium, kalium, koper en zink komen veel voor in bladgroenten.

Met andere woorden: een best uitgebreid scala aan veel goede voedingsstoffen, phytonutriënten en anti-oxidanten. Bovendien zijn bladgroenten vrij goedkoop. Gezien deze goede eigenschappen is het mijn advies om wekelijks bladgroente te eten.
Er zijn echter drie kanttekeningen waarmee u rekening dient te houden.

Nitraat

Naast de bovengenoemde voedingsstoffen zijn er twee stoffen in bladgroenten die apart de aandacht verdienen: nitraat en oxaalzuur. Nitraat is in grote hoeveelheden giftig en oxaalzuur kan de opname van calcium verminderen.
Nitraat zit in de grond ten gevolge van het gebruik van kunst- en gewone mest. Alle groenten nemen hierdoor nitraat op. De hoeveelheid nitraat verschilt per groentesoort en per locatie.
Nitraat in grote hoeveelheden kan schadelijk zijn voor uw gezondheid, omdat het in het lichaam omgezet kan worden in het giftige nitriet. Nitriet belemmert bijvoorbeeld de zuurstofvoorziening en kan een zogenaamde verbinding vormen met bepaalde stoffen uit eiwitrijke voedingsmiddelen. Deze stoffen vormen een verbinding met elkaar, de nitrosaminen. Nitrosaminen hebben ziekte- en kankerverwekkende eigenschappen. Vermijd het opwarmen van bladgroente. Bij het opwarmen wordt nitraat namelijk al omgezet in nitriet.

Oxaalzuur, geloof het of niet, is een natuurlijke bescherming voor de plant tegen insecten en ongedierte. Planten met hoog gehalte aan oxaalzuur zijn geen lekkere hap. Voor uw gezondheid is oxaalzuur echter minder gewenst. Het gaat namelijk een verbinding aan met calcium tot een onoplosbare stof die niet door de darmwand opgenomen kan worden. Jammer, want bladgroenten bevatten veel calcium. Door de onoplosbare verbinding kan uw lichaam niet profiteren van dit aanbod.
Het enige wat u kunt doen tegen oxaalzuur in uw voeding, is te zorgen dat u niet dagelijks voedingsmiddelen eet die een hoog gehalte hebben aan oxaalzuur. En niet alleen bladgroenten bevatten veel oxaalzuur, ook cacao. Zoek oxaalzuurrijke voedingsmiddelen op en verspreid deze om de vier, vijf dagen.

U loopt altijd risico om resten bestrijdingsmiddelen op bladgroente te krijgen. Bladgroenten worden over het algemeen rijkelijk bespoten en zelfs vanaf heel vroeg tijdens de groei. Tegenwoordig wordt heel veel aandacht besteed aan risico's voor onze gezondheid door bestrijdingsmiddelen in de voeding. Ze zijn onder meer kankerverwekkend. Vragen stellen is uw recht, dus vraag gerust waar de bladgroenten in de supermarkten en toko's vandaan komen. Zoek vervolgens informatie op over het gebruik van bestrijdingsmiddelen bij de plantage of locatie of land van herkomst.
Er zijn bepaalde kant en klare producten in reformwinkels te krijgen om bestrijdingsmiddelen te verwijderen van groente en fruit. U kunt ook gebruikmaken van huismiddeltjes zoals apple cider vinegar, zeezout, citroen of limoen.

Analyse

Dat de goede voedingsstoffen rijkelijk worden aangeboden in dit groentegerecht, hebben we al meerdere malen in dit artikel geschreven. Maar hoeveel is rijkelijk? De percentages van uw Dagelijks Aanbevolen Hoeveelheden (DAH) van de voedingsstoffen spreken voor zich. Te weten: vezels (27 procent), kalk (35), ijzer (21), vitamine A (88), vitamine B1 (30), vitamine B2 (38) en vitamine C (96 procent).
Met een tweede groente bij de warme maaltijd of rauwkost op brood en een mager eiwitrijk voedingsmiddel en een volkoren graanproduct gedurende de dag (bijvoorbeeld volkorenbrood of muesli) en uw lichaam is voorzien van voldoende van vrijwel alle goede voedingsstoffen voor de dag.
Dit artikel is wederom een pleidooi voor het dagelijks eten van voldoende groenten en voor variatie van groentesoorten. Wekelijks een bladgroente en ten minste twee keer per week een fel gekleurde groente, is allang geen overbodige luxe meer in uw voedingspatroon. Voor wat betreft bladgroente, betaalbare hoge voedingswaarde, dus wat let u?

Kook mee met May.

Een recept uit Suriname.

Ingrediënten:
2 pond kankong, goed gewassen, harde uiteinden van de stelen verwijderd, in grove stukken gesneden
2 eetlepels gewone olijfolie
1 ui, schoongemaakt en klein gesneden
1 teen knoflook, gepeld en fijn gehakt
1 tomaat, vel verwijderd, in stukjes
Zout

Bereidingswijze:
In een wok de olie verhitten, de ui en knoflook bakken tot de ui glazig is, omscheppen.
De stukjes tomaat toevoegen en meebakken.
De kankong toevoegen, omscheppen en op een klein pitje 10 minuten laten smoren.
Afmaken met zout.
Bijgerecht.

Voor 4 personen

Eet smakelijk,
May

Met veel symbolen en rituelen naar een andere fase in het leven

Traditioneel Javaans

Het is geen feest waar men in gala verschijnt. De locatie is ook op een erf in plaats van in een gehuurde zaal. In plaats van op een bord wordt het eten in een blad geserveerd. Een traditioneel Javaans huwelijk kan ook niet zonder de nodige rituelen.

Tekst en foto's: **Charles Chang**

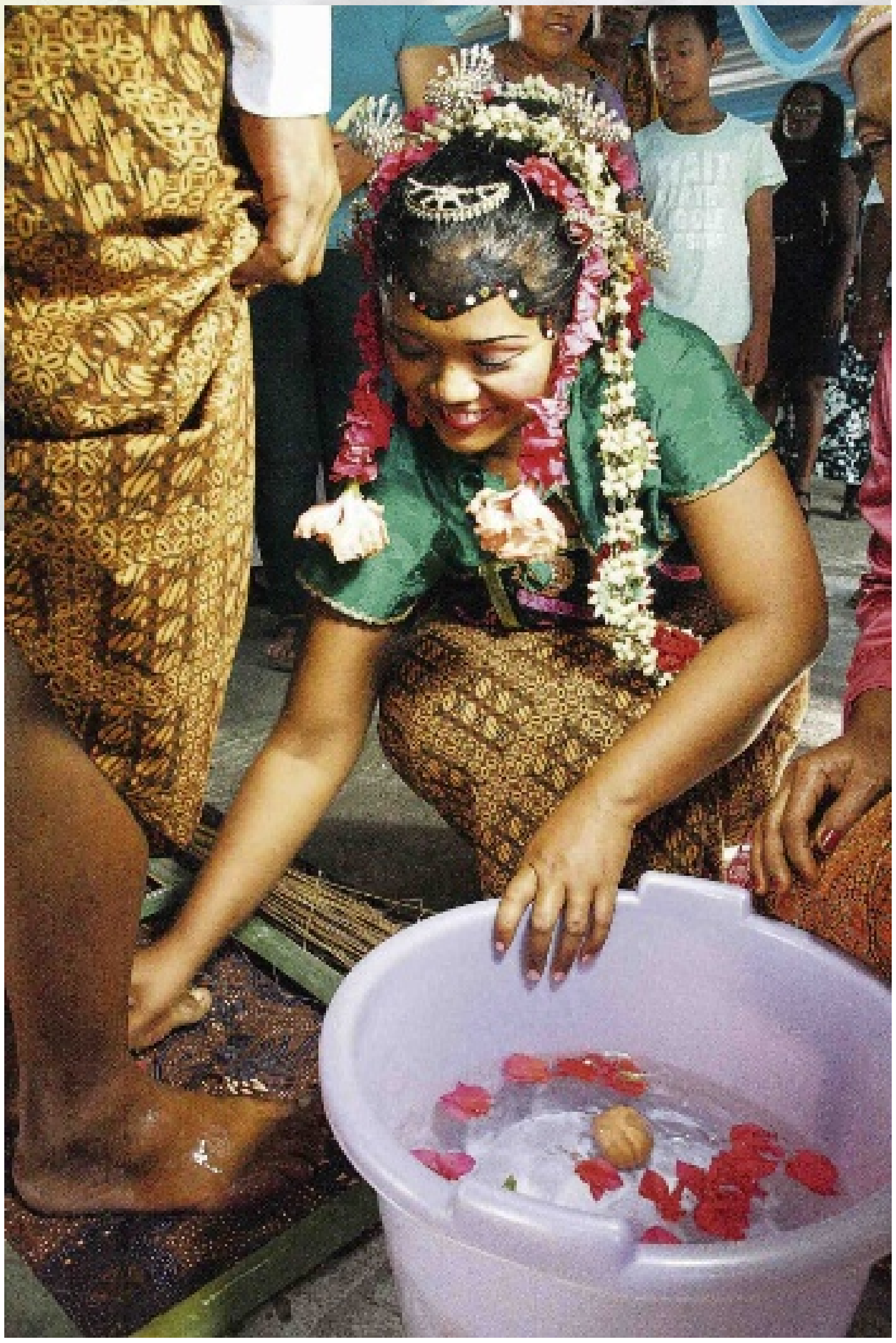

Om dit een keer mee te maken zal niet gemakkelijk zijn. Een Javaans huwelijk op de traditionele manier komt sporadisch voor in de stad, het is meer een rurale aangelegenheid waar families over voldoende open ruimten beschikken. Toch is de kans reëel om het een keer te ervaren. Bij Javanen is eenieder welkom. Hoe meer zielen hoe meer vreugd. En zij die de eigen cultuur koesteren, delen dit graag met de buitenwereld.
Het twee dagen durende feest verschilt in vele opzichten van een modern groot feest. Vreugde, gezelligheid, veel eten maar vooral de eensgezindheid, cultuur en traditie sieren één van de meest ceremoniële gebeurtenissen in Suriname. Een hedendaagse gewoonte komt ook nauwelijks hier voor: in plaats van te tikken op schermpjes, zit men liever met elkaar te keuvelen.

Gotongroyong

Wie geeft, krijgt terug. Heeft het traditioneel huwelijk te maken met een ander onaantastbaar erfgoed dat vanaf de komst van de eerste Javanen in 1890 in Suriname is geïntroduceerd? In een wereld waar het 'ieder voor zich' geldt, is de gotongroyong traditie bij Javanen een uitzondering. Hierover is een apart hoofdstuk nodig voor uitleg, maar simpelweg komt dit erop neer dat men fysiek en kosteloos meehelpt aan een project, bijvoorbeeld bij de bouw van een woning. Zonder gotongroyong was het moeilijker geweest voor Loso Pawiroredjo om een dergelijk groot feest te houden. Een blik op zijn erf in Lelydorp zegt voldoende. Rijk versierd is het niet, maar het aantal stoelen en tafels zegt genoeg. Koken en afwassen is hier een continu proces, maar om hulp hoeft de senior niet te vragen. "Als je hart op de juiste plaats zit en je mensen helpt, dan komt het vanzelf", zegt de vader van vijf. Loso belijdt het Javanisme, de oorspronkelijke godsdienst van Javanen, maar doneert ook aan de moskee in zijn straat. Zijn één voorlaatste dochter trouwt vandaag.

Voorouderverering

"We zijn ontstaan uit kosmische processen – je mag het gaan onderzoeken!", roept Sapto Sopawiro door de microfoon. Op een tafel voor de dienstleider en zijn bestuursleden ligt een aantal gerechten in grote bakken. Het is de slametan, ook wel genduren genoemd. Een religieuze dienst bij Javanisten kan niet zonder een heilsmaaltijd. Elk gerecht heeft een eigen symbolische betekenis en ook daarvoor is weer een apart hoofdstuk nodig om alles uit te leggen. "Niet wij hebben het gemaakt, maar zo zijn we het tegengekomen!", vervolgt Sapto. De geestelijke doet het viertalig – in het Javaans, Surinaams, Nederlands en Engels – alleen om het verstaanbaar te maken voor de jongeren en niet-Javaanse gasten. Maar niet alleen voor de dienst is er een voorouderverering. In huis staan twee sajens in display: één voor de voorouders, de ander voor een goed verloop van het feest. "Als je zoveel eten uitdeelt aan je gasten, dan mag je toch ook iets zetten voor je voorouders?", filosofeert mevrouw Sopawiro. Zij beheert 'de winkel'. De verschillen zijn er, maar bij elk Javaans huwelijk is er een winkelmevrouw bij wie men (symbolisch) de ingrediënten haalt om te koken.

Kembarmayangs

Na de dienst komen mannen in actie, terwijl de gasten, wachtend op het eten, alvast de uitgedeelde warimbobladeren open leggen. Voor 200 gasten valt geen tijd te verliezen. Handen plukken in bakken bami en kip om het eten snel uit te delen. Wanneer het eten is geserveerd, wordt het blad dichtgevouwen om naar huis mee te nemen. Dit pakketje heet berkat en hoort thuis met het gezin te worden gegeten. De plaats stroomt dan ook bijna leeg. Binnen in huis wordt het aanstaande bruidspaar ingesmeerd met gele atalpoeder. Hiermee worden ze symbolisch gereinigd en voorbereid op een andere fase in hun leven. Op de eerste dag is er nog een ritueel: het maken en ceremonieel inwijden van de kembarmayangs. Zonder deze twee traditionele bruidsboeketten is een huwelijk niet mogelijk!

huwelijk in Suriname

Jimmy Topawiro, broer van de bruidegom, maakt dankbaar gebruik van wat het erf biedt. Hij plukt aan een kreton sierplant en voor de palmbladeren hoeft hij ook niet ver te zoeken. Aan de kembarmayangs, een waar kunstwerk, werken vele handen mee. Cultuurgoeroe Sopawiro treedt als ceremoniemeester op en zijn counterpart is een dukun of vrouwelijke cultuurkenner. Hij is in het bos, op zoek naar de kembarmayangs voor een huwelijk. In de sketch moet Sopawiro ook nog zingen. Na de ceremonie blijven de mensen nog gezellig napraten met Javaanse muziek op de achtergrond. De cohesie in de familie wordt hiermee alleen maar sterker.

Lippenstift

De volgende dag is het wachten op de tijd. Voor zulke gelegenheden werken Javanen met een eigen uur en Javaanse kalender. Binnen is de dukun druk bezig het bruidspaar op te maken, buiten zitten plukjes mensen in gesprek, waaronder Mireille Djarkasi en Rigoberto de Cuba. Anderhalf jaar geleden is het koppel uit Aruba op hetzelfde adres en op dezelfde wijze getrouwd. "Dat gebeurde een week na ons huwelijk voor de burgerlijke stand op Aruba", zegt Mireille. Voor haar was trouwen op de traditionele wijze altijd een wens geweest. "Vanaf het begin had ik hem al gezegd: het is mijn cultuur en ik wil het zelf meemaken."

"Leuk, emotioneel en nerveus", zegt Rigoberto die zich deze dag nog als gisteren kan herinneren. Het enige voor hem bekende Javaanse was het eten, maar ook hij werd ingesmeerd en traditioneel aangekleed en opgemaakt; compleet met lippenstift. Met de De Cuba's reisden ook een dertigtal familieleden en vrienden mee, de meesten uit Aruba, een paar uit Curaçao en Bonaire en Rigoberto's zus met gezin uit Nederland. "Voor hun was dat ook de eerste keer en een bijzondere ervaring. Ze lachen nog om mijn lippenstift!"

Mireille: "Als je zoiets daar wilt houden, moet je cateren. Niemand komt je helpen. Hier is de traditie er nog en dat vind ik geweldig. Voor ons huwelijk hadden we ook een rituele jarankepang- en traditionele srimpi dansopvoering."

Emoties

Tegen half vijf 's middags breekt het grote moment aan. Door de gapura of erepoort komt de bruidegom met zijn gevolg aan. Sopawiro loopt het groepje voor en de belangrijke kembarmayangs hebben ze mee. Dit is het moment voor de bruid om uit de kamer te komen. Ze wordt vergezeld door de dukun die voor haar het woord voert. Opnieuw volgt een sketch waarin naast ernst ook ruimte bestaat voor grapjes. In sommige gevallen, waar de conversatie diep gaat, kan dit emoties losmaken bij de aanwezigen. "Ik heb gehoord dat hier Priscilla woont. Is dit het juiste adres?", begint Sopawiro, en zo gaat het verder. Langzaam maar zeker komen de twee groepen dichter naar elkaar. Echter, voordat ze overgaan op de ceremonie heeft de bruid een extra plicht te voldoen. Haar oudere broer en zus zijn nog niet getrouwd en daarom moet zij hun vergiffenis vragen. Dit gebeurt door het aanbieden van een cadeau, meestal een kledingstuk. Broer en zus kunnen hun tranen niet bedwingen. De sketch wordt vervolgd maar voordat het koppel dichtbij tegenover mag staan, moeten ze een opgerold blad in de vorm van een dart naar elkaar toewerpen. Uiteraard mikkend op het hart.

Rituelen

Eenmaal op intieme afstand kan het trouwritueel beginnen. Driemaal lopen ze om 'het centrum' heen met daarin een raamwerk, stamper, traditionele bezem en emmer water met bloemen, geldmunten en een ei. Het raamwerk gemaakt van bamboe ligt op een stuk batik en bestaat uit twee gelijke vakken. Dit symboliseert de gelijke status van man en vrouw. Gendergelijkheid bij Javanen komt dus al eeuwen voor! Met zijn voeten in het raamwerk worden deze gewassen door de vrouw. Dit symboliseert dat de man nu een ander leven ingaat waarin hij ook de zorgen en verantwoordelijkheden moet helpen dragen. Als ze het ei tegen zijn voeten breekt – bij sommige trapt de man het kapot – wordt dat nogmaals benadrukt: bij problemen zal hij zelfstandig zijn hoofd moeten breken! Na dit ritueel krijgen ze een lange draagdoek om zich heen. Als kind worden ze nu voor de laatste keer symbolisch gevoed en gedragen door hun moeders. Het is een korte afstand naar de plek waar ze vergiffenis vragen aan hun ouders. Tranen krijgen hier de vrije loop. Hierna gaat het koppel elkaar voeden, onder toeziend oog van de dukun. Intussen staat de huwelijksambtenaar al klaar om het document te laten ondertekenen. Maar alvorens dat gebeurt, legt Sopawiro nog haarfijn uit wat al de figuren van dekembarmayang betekenen. Daarin zijn de huwelijksvoorwaarden verborgen.

Het enige westerse aan een traditioneel Javaans huwelijk is misschien wel het laatste onderdeel. Op de tweede avond komen driemaal zoveel gasten voor een wervelende dansparty met live band.

'Mama als je niet naar mij luistert, bel ik de rechter!'

Wij, advocaten, zijn partijdig. Ons werk is om de belangen van onze cliënten te behartigen. In een echtscheiding en conflicten over kinderen zijn er meestal twee advocaten. Eén die de belangen van de moeder behartigt en een ander die de belangen van de vader behartigt.

Tekst: **Suhendra T. Leon**

Ik ben ervan overtuigd dat de meeste ouders hun best proberen te doen voor hun kinderen. Maar vooral in emotionele momenten zoals een echtscheiding kunnen de belangen van de kinderen in het geding komen. Mijn taak als advocaat is om mijn cliënt, de ouder, aan te horen en te adviseren wat de mogelijkheden zijn binnen de door de wet gestelde kaders. Natuurlijk is het uitgangspunt bij het advies dat een minnelijke oplossing de voorkeur heeft, maar dat lukt niet altijd.

Net zoals mijn cliënt zich tot mij wendt voor advies wendt de wederpartij, de andere ouder, zich ook voor advies tot zijn of haar advocaat. Soms heb je dus twee ouders, beiden van oordeel dat zij het beste voor de kinderen voor ogen hebben, met standpunten die hemelsbreed van elkaar verschillen ten aanzien van wat in het belang is van de kinderen. Tijdens een procedure verzoekt de rechter in dit soort gevallen aan de Voogdijraad om een rapport op te stellen met een aanbeveling. Mijn ervaring is dat de advocaat van de ouder voor wie het rapport in diens nadeel 'lijkt' te zijn, met allerlei argumenten gaat schieten op dit rapport.

De wet biedt echter ook andere mogelijkheden om de belangen van de kinderen te behartigen, die minder voor de hand liggen. Artikel 1:250 van het Burgerlijk Wetboek geeft de rechter, indien hij dat in het belang van de minderjarige acht, de bevoegdheid om in aangelegenheden waarbij de verzorging en opvoeding, dan wel het vermogen van de minderjarige in strijd zijn met de belangen van de met gezag belaste ouders of een van hen, dan wel van een voogd, een bijzondere curator te benoemen op verzoek van een belanghebbende of ambtshalve om de minderjarige ter zake, zowel in als buiten rechte, te vertegenwoordigen.
Voorts kan de rechter ingevolge artikel 1:377g van het Burgerlijk Wetboek indien hem blijkt dat een minderjarige van twaalf jaar daarop prijs stelt, ambtshalve een beslissing nemen ten aanzien van kwesties die betrekking hebben op omgang. Bij jongere kinderen kan dit ook indien ze in staat zijn tot redelijke waardering van hun belangen.

Zoals in bovengenoemde artikelen aangegeven kan een rechter ambtshalve, dus zelf, beslissen om een bijzondere curator aan te stellen of een andere regeling te treffen, ten aanzien van de omgang indien dit hem noodzakelijk blijkt. Een belanghebbende, veelal een persoon die een nauwe persoonlijke betrekking heeft met het kind, kan ook verzoeken om een bijzondere curator te benoemen.
Wat niet algemeen bekend is, is dat een kind op eigen initiatief een brief aan het gerecht kan schrijven waarin het kind zijn wensen kenbaar maakt en dat het gerecht dit schrijven in behandeling dient te nemen. Ik denk niet dat er kinderen zijn die dit artikel lezen, maar voor het geval dat: nee, je kunt de rechter niet verzoeken om mama of papa te veroordelen om jou meer zakgeld te geven of langer met de Nintendo te laten spelen.

Wat een kind wel kan doen is op eigen initiatief schriftelijk contact opnemen met de rechter. Volgens de literatuur kan dit ook telefonisch, en aangeven wat zijn wensen zijn wat betreft omgang, maar ook wat betreft andere zwaarwegende aangelegenheden betreffende zijn verzorging, opvoeding en zijn vermogen. In sommige gevallen kan de rechter het dan nodig achten om een bijzondere curator te benoemen.

Dus ouders wees gewaarschuwd, luister goed naar de wensen van uw kinderen want het zou best wel eens kunnen dat zij beslissen om het heft in eigen handen te nemen.

Mr. Suhendra T. Leon is advocate bij SMS Attorneys at Law.

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL
1 voertuig, **5** hoge zeegolf, **9** een van de Kleine Antillen, **11** sportterm (Eng.), **13** nauwkeurig, **15** mislukking, **16** paardentuig, **19** oppervlaktemaat, **20** Griekse letter, **22** snars, **23** schop, **24** smak, **25** frisdrank, **28** centrum, **31** grootvader, **32** handel, **36** nieuw, **37** longkwaal, **38** Leger des Heils, **39** kanteel, **40** nostalgie, **41** soort mus.

VERTICAAL
1 hoofdstad van Tibet, **2** hasj, **3** Amerikaanse staat, **4** mondwater, **5** met weglating van titels en waardigheden (Lat.), **6** bloedvat, **7** slinger, **8** organische verbinding, **10** opgerolde haring, **12** wisselgebruik (lt.), **14** scheppen, **17** vriendenmaal, **18** weide met etgras, **21** atmosfeer absoluut, **22** Zijne Koninklijke Hoogheid, **25** teambegeleider, **26** draagbalk, **27** opperwezen, **29** landstreek in Vietnam, **30** deel van een piano, **32** smal, **33** dunne gesleten plek in kleding, **34** Noorse godheid, **35** nuttigen.

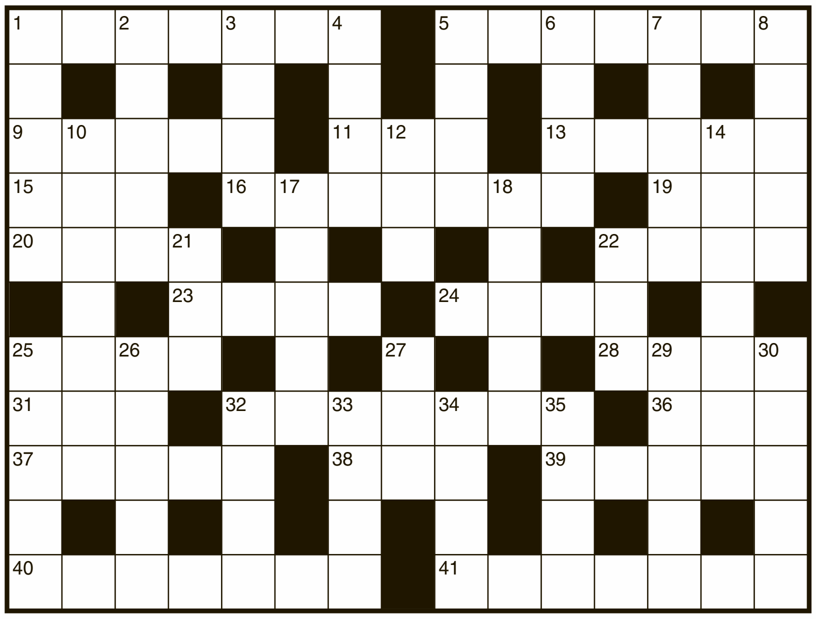

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

L. Adamus
Tanki Leendert 194 E.
Aruba

Sue-Ann Mambre
Kaya Adagio 77
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel.
Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

6			1		9		3	
	8		6					
		2						1
8		7		9	3			
				7	1		4	9
9	1					3		8
	7				5	9		
	3		9		4		2	
	5		7	2	8	6		

HEAVY

	8					1	5	
	2							
	5				4		9	
		4	6		9	2		
	1	8		7				
	3		8					5
					6		4	1
					3	9		

ZWEEDSE PUZZEL

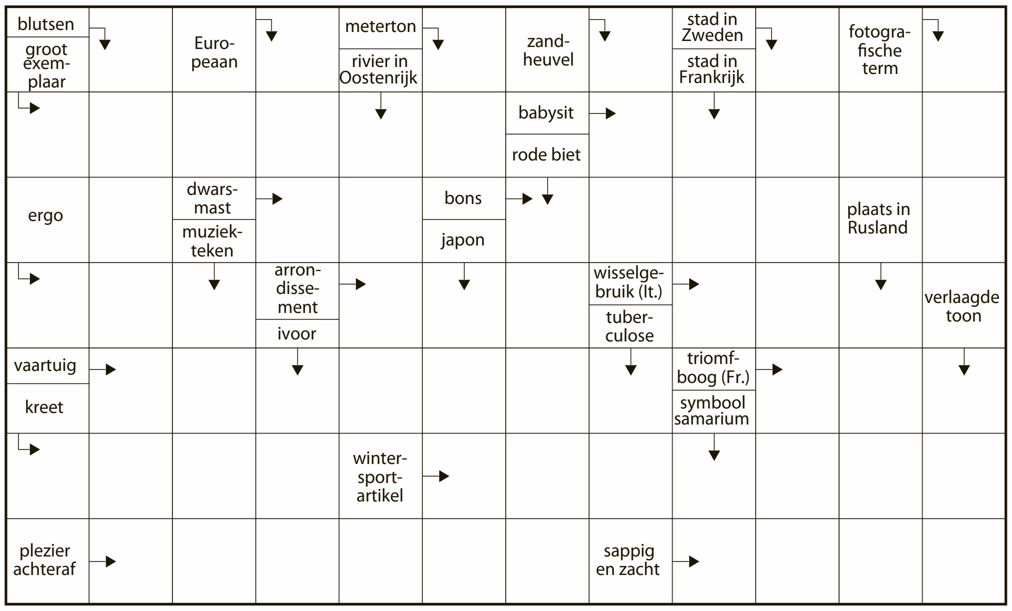

CRYPTOGRAM

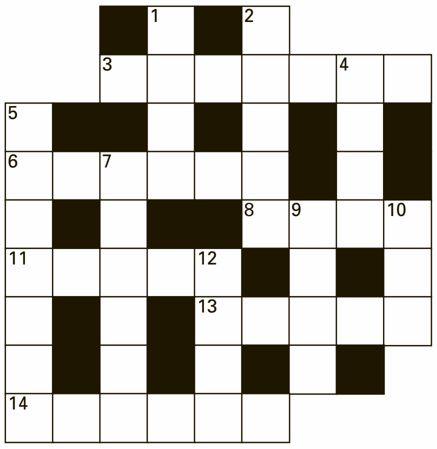

HORIZONTAAL:
3. Bleek geschikt voor wasmachines (7); **6.** Diefstal accepteren (6); **8.** Om te metselen moet het snel hard worden (4); **11.** Brood om uit te brengen (5); **13.** Familie van een angsthaas (5); **14.** Niet voor een stuk muziek (6).

VERTICAAL:
1. Haar uitschieter (4); **2.** Vertegenwoordiger in uniform (5); **4.** Voornaam in het vervolg (4); **5.** Uit bed komen om verzet te plegen (7); **7.** Die vrijer is een sukkel (6); **9.** De kleur van eindeloze bloemen (4); **10.** Spring willekeurig om met deze noot! (3); **12.** Het pijnlijke van een slecht rapportcijfer (4).

WOORDZOEKER

R	O	U	W	B	E	K	L	A	G	U	N	E
G	P	A	R	D	O	E	N	N	U	K	E	E
I	M	O	F	E	C	R	I	E	E	H	G	J
E	E	L	N	N	C	T	S	S	U	Y	N	T
R	E	K	O	K	T	R	O	T	S	S	O	N
Z	I	N	O	E	T	E	E	K	B	T	J	I
W	N	M	Z	S	H	R	A	A	K	E	F	E
A	B	T	B	T	I	A	A	S	T	R	E	T
L	I	E	O	O	H	N	I	T	I	I	L	N
U	T	P	L	K	E	L	N	J	S	C	E	O
W	A	U	I	E	E	E	O	E	E	A	O	F
R	O	P	N	B	D	X	N	B	R	R	F	T
C	E	X	O	R	C	I	S	M	E	L	N	I
N	E	M	I	A	L	C	G	E	A	I	IJ	T
R	E	G	E	N	V	O	G	E	L	A	L	K
A	D	J	U	D	A	N	T	P	N	S	L	O

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

AANEEN
ADJUDANT
ANNONCE
APOTHEOSE
BELEDIGEN
BORSTBEEN
BROER
CLAIMEN
COULOIR
DEMER
EENMAAL
EXORCISME
FONTEINTJE
GIERZWALUW
HYSTERICA
INNERLIJK
ISERE
KNEUSJE
KUNNE
LAGUNE
LEFJONGEN
LEXICON
NESTKASTJE
OBELISK
OLIEBOL
PARDOEN
PIKHAAK
PLINT
RECREATIEF
REGENVOGEL
RIMBOE
ROUWBEKLAG
STARTKNOP
STOKEBRAND
STORTKOKER
UITZETTING
ZELFDE

© Sanders Puzzelboeken/160501

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

5	9	3	1	8	2	6	7	4
1	2	6	7	4	3	5	8	9
7	8	4	5	6	9	1	3	2
8	5	7	2	1	4	3	9	6
9	3	2	6	7	8	4	5	1
4	6	1	3	9	5	8	2	7
6	1	5	8	2	7	9	4	3
2	4	8	9	3	1	7	6	5
3	7	9	4	5	6	2	1	8

Heavy

4	3	2	5	7	9	8	1	6
8	1	5	6	3	2	9	7	4
6	9	7	8	1	4	3	5	2
1	6	9	2	4	7	5	8	3
3	5	4	9	8	1	2	6	7
7	2	8	3	6	5	1	4	9
5	8	6	4	9	3	7	2	1
9	4	1	7	2	8	6	3	5
2	7	3	1	5	6	4	9	8

Cryptogram:
Horizontaal: 3. Topclub; 6. werkje; 8. pers; 11. tikje; 13. zonet; 14. netels.
Verticaal: 1. Pook; 2. schep; 4. uier; 5. kwetsen; 7. rekest; 9. eind; 10. set; 12. ezel.
Woordzoeker:
STADSKERN

Zweedse puzzel

■	M	■	R	■	R	■	W	■	L	■	A
P	A	L	I	N	G	■	A	M	A	N	T
■	A	■	T	E	■	A	D	A	T	■	A
U	L	M	■	T	I	K	■	C	R	U	■
■	T	O	R	E	N	K	A	■	I	N	N
B	Ÿ	N	A	■	F	E	L	O	N	I	E
■	D	O	M	O	O	R	■	K	E	T	S

Prijspuzzel

A	N	K	A	R	A	■	I	■	R	U	B	E	N	S
■	A	■	B	E	G	I	N	F	A	S	E	■	O	■
■	W	O	D	K	A	■	N	■	F	A	R	A	O	■
G	E	T	IJ	■	M	O	E	K	E	■	K	N	I	K
L	E	A	■	P	I	A	N	O	L	A	■	A	T	E
O	■	L	A	R	■	S	■	P	■	B	U	G	■	V
B	E	G	■	E	V	I	D	E	N	T	■	R	E	E
E	N	I	G	■	I	S	E	R	E	■	F	A	I	R
■	T	E	L	E	R	■	R	■	R	O	O	M	S	■
■	E	■	I	N	U	N	D	A	T	I	E	■	E	■
F	R	I	T	E	S	■	E	■	S	L	I	E	R	T

Bestemming Curaçao.

'Als je hier iemand kent, ga je eerder deze kant op'

Naam: Anita en Erik Vollenbroek

Komen uit: Haaksbergen

Business of Pleasure: Pleasure

Aantal dagen: 11

Verblijven bij: Resort Pearl of the Caribbean

Ze hadden een heerlijke vakantie in gedachten en dat is het ook. Erik was nooit eerder op Curaçao geweest, Anita wel. "Met een vriendin." Het was niet bij het echtpaar opgekomen om naar Curaçao af te reizen als Anita hier geen vriendin en oud-collega had gehad. "Nee, er zijn zoveel prachtige bestemmingen op de wereld, maar als hier iemand woont die je kent, ga je toch eerder deze kant op."

Anita werkt in Nederland in de gehandicaptenzorg, Erik is manager bij het Waterschap. Op de vraag wat zij inmiddels van het eiland hebben gezien geeft Anita een opsomming. "We zijn naar Klein Curaçao geweest, uiteraard Mambo Beach, Hemingway en Zanzibar, hebben de Boca's op Westpunt gezien. En natúúrlijk een avond in de Nettobar doorgebracht, voor de groene rum. Wat ik ook mooi vond was de verlichting op de Emmabrug. Heel bijzonder hoe deze brug opengaat. Het kan zo groot niet zijn of het past er doorheen", lacht ze. "Maar we hebben ook regelmatig op een strand geluierd, hoor." Het Kurá Hulanda museum werd niet bezocht. "Ik haat musea!", zegt Anita. Erik vult haar aan: "Die slavernijtijd was natuurlijk vreselijk, maar ik zou geen last hebben van plaatsvervangende schaamte als ik dat museum zou bezoeken. Ik was daar toch zelf niet verantwoordelijk voor? Wat ik erger vind is dat er nu nog steeds overal ter wereld slavernij bestaat! Ernstige zaak."

Ze hebben nog drie dagen de tijd om van het eiland te genieten en dan is het uit met de pret. Terug naar Haaksbergen. De eerste indruk van het eiland was niet helemaal positief. "Wat een troep hier!", roept Anita uit. "In de auto, vanaf Hato naar het resort, vroegen we ons af waar we in vredesnaam beland waren. Autowrakken overal en het is smerig!" Erik is het met Anita eens: "Ik ben twee dagen op Bonaire geweest en dat is nogal een verschil", zegt hij veelbetekenend. Gelukkig heeft het echtpaar nog wel positieve zaken te melden. "Prachtige stranden en die blauwe zee, wauw!

De mensen zijn echt heel vriendelijk, behalve dan in sommige supermarkten. Ik denk dat die mensen zich niet realiseren dat ook de toerist een steentje aan hun salaris bijdraagt. Maar het klimaat is heerlijk!" Een lunch in Plasa Bieu staat op de planning en als ze dan toch in Punda zijn wordt er even lekker gewinkeld. Last van de hitte hebben de twee niet meer, maar Anita worstelde bij aankomst wel met het tijdverschil. "Het scheelt nu zes uur en bovendien was het in Nederland natuurlijk niet warm toen we vertrokken. Dan klapt die hitte er wel even in."

De conclusie over Curaçao is zeker positief. "Die troep is jammer, maar het is verder een prachtig eiland. We komen zeker een keer terug, maar dan in combinatie met Bonaire en dan willen we wel wat dichterbij Willemstad zitten."

Erik fronst, hij zit liever op Westpunt. "Veel mooier", zegt hij.